

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Esas No.:1963/330

Karar No.:1964/15

Karar tarihi:11/2/1964

Resmi Gazete tarih/sayı:14.7.1964/11753

İtiraz eden : Urfa Birinci Ağır Ceza Mahkemesi

İtirazın konusu : Kangütme sebebiyle işlenen adam öldürme ve buna teşebbüs cürümleri failleri hısımları hakkında tatbik olunacak muameleye dair 11/6/1937 günlü ve 3236 sayılı kanunun Anayasa'ya aykırılığı sebebiyle iptaline karar verilmesi istenmiştir.

İnceleme :

Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 15 inci maddesi gereğince yapılan ilk incelemede, kangütme sebebiyle öldürmeye teşebbüsten sanık bazı kimseler hakkındaki mahkûmiyet kararının kesinleşmesi üzerine bunların hısımlarının 3236 sayılı kanuna göre nakillerine 24/1/1952 tarihinde karar verildiği görülmüş; bu karara vâki itirazların müddetinde olup olmadığı anlaşılamadığından kararın tebliğ edildiği ve itirazların yapıldığı tarihlerin bildirilmesi ve itirazdan sonraki işlemlere ait tutanak örneğinin gönderilmesi mahkemesinden istenmiştir. Eksiklerin tamamlanmasından sonra itirazların süresinde olduğu anlaşıldığından esasın incelenmesine dair verilen karar üzerine düzenlenen rapor okunarak gereği görüşülüp düşünüldü:

Gerekçe :

1- Haklarında nakil kararı verilenlerin durumu bakımından Urfa Ağır Ceza Mahkemesi, itirazın karara bağlanmasında, 3236 sayılı kanunun yalnız 1 inci ve 2 nci maddelerini uygulayabileceğinden, Anayasa'nın 151 inci ve 22/4/1962 günlü ve 44 sayılı kanunun 27 nci maddeleri uyarınca ancak bu hükümlerin iptali isteğiyle Mahkememize başvurma yetkisine sahip olduğundan, kanunun tümü üzerinde değil, 1 inci ve 2 nci maddelerine hasren inceleme yapılmasına oybirliği ile karar verilmiştir.

2- 3236 sayılı kanunun, inceleme konusu yapılan 1 inci maddesinde "kangütme sebebiyle adam öldüren veya öldürmeye teşebbüs eden veya başkasını bu cürmü işlemeye azmettiren veya tahrik eyleyen kimsenin, cürüm işlendiği zaman bir dam altında yaşayan usul ve fûruları ve kardeşleri ve karı veya kocası ikametgâhlarının bulunduğu yerden başka bir yere nakledilirler".

Aynı kanunun 2 nci maddesinde de "fail ile bir dam altında yaşamasalar bile cürüm işlendiği zaman failin ikametgâhının bulunduğu köy veya kasaba veya şehir içinde ikamet eden birinci maddede yazılı hısımlarından ve amca, davı, hala, teyze, yeğen, kaynana veya kaynatasından herhangi birinin de takdir edilecek lüzuma göre nakillerine karar verilebilir" denilmektedir.

İtiraz eden mahkeme, yukarıda yazılı kanun hükümlerinin, Anayasa'nın 33 üncü ve 18/2 nci maddelerine aykırı olduğu kanısındadır.

Anayasa'nın 33 üncü maddesinde cezaların ve ceza tedbirlerinin ancak kanunla konulacağı ve ceza sorumluluğunun şahsî olduğu belirtilmiştir. 18 inci maddesinde de herkesin dilediği yerde yerleşme hürriyetine sahip olduğu; bu hürriyetin, ancak millî güvenliği sağlama, salgın hastalıkları önleme, kamu mallarını koruma, sosyal, iktisadî ve tarımsal gelişmedi gerçekleştirme zorluğuyla ve kanunla sınırlanabileceği açıklanmıştır.

3- İtiraz eden mahkemenin gerekçesinde Anayasa'nın iki maddesine aykırılık söz konusu edildiğinden meseleyi bu maddeler açısından incelemek gerekmektedir :

A - Anayasa'nın 33 üncü maddesi hükmü ile 3236 sayılı kanunun 1 inci ve 2 nci maddelerini karşılaştırmadan önce suçlu hısımlarının başka yere nakillerinin hukukî niteliği üzerinde durulmak gerekir :

a) 3236 sayılı kanunun Hükümet gerekçesinde, kangütme sebebiyle işlenen adam öldürme suçlarından failin hısımlarının, buldukları yerlerden başka yere sürülecekleri, suçluyu katil fiiline tahrik eden veya azmettiren ve bilerek buna vasıta olanların da aynı cezaya tabi tutulacağı, sürgün yerinin 500 kilometre uzakta olmasının uygun görüldüğü yazılıdır.

Bu gerekçeye göre kanun, 1 inci ve 2 nci maddede yazılı olan hısımları sürgün cezasına çarptırmak amacını gütmektedir.

Adalet Komisyonu, kanun tasarısını esas bakımından benimsemekle birlikte, ceza hukukunun ana prensiplerinden biri olan, cezaların şahsi olması esasına aykırı bulunduğu düşüncesiyle sürgün cezasının uygulanmasına ilişkin hükmü kaldırmış, yerine bir emniyet tedbiri olmak üzere bu kimselerin belli bir bölgede oturmalarının yasaklanması esasını öngörmüştür.

Böylece, kanundaki müeyyide (Sürgün cezası) olmaktan çıkarılarak (Emniyet tedbiri) şekline sokulduğundan bu tedbirin hukukî niteliğinin araştırılması, kimler hakkında uygulanabileceğinin belli edilmesi ve 3236 sayılı kanunun 1 inci ve 2 nci maddelerinde yazılı kimselere uygulanmasında Anayasa'nın 33 üncü -maddesine aykırılık bulunup bulunmadığının araştırılması gerekir.

b) Suçları önlemek, faillerinin yeniden suç işlemelerine engel olmak için ceza yeterli gelmemekte, bazı suçlular sorumsuz oldukları için cezalandırılmamakta bazılarında verilen cezalar yeniden suç işlemelerini önlemeye yetmemektedir.

Toplumun tehlikeden korunması, sözü geçen şahısları, mümkünse terbiye, ıslâh veya tedavi etmek; değilse topluma zarar vermeyecek hale sokmakla mümkün olabilir. Bunun sağlanması için de, bunlar hakkında, cezadan ayrı olarak bazı tedbirler alınması gerekir. Bunlara ceza hukukunda emniyet tedbirleri denilmektedir. Ruh hastalarının muhafaza ve tedavi atına alınması; onbir yaşını bitirmemiş küçüklerle farık ve müeyyidiz olmayan dilsizlerin - terbiye ve ıslâhı için - bir kuruma konulması; uyuşturucu madde kullanmada ve sarhoşlukta alışkanlığı düşkünlük derecesine varan kimselerin, iyileşinceye kadar bir hastahane muhafaza ve tedavi edilmeleri hakkında Ceza Kanunumuzun 46 ncı, 53 üncü, 58 inci, 404 üncü ve 573 üncü maddelerindeki müeyyideler, durumları dolayısıyla, kendilerine ceza verilemeyenlerin ıslâh ve tedavileri amacıyla konulmuş ve bugünkü anlamında emniyet tedbiri niteliğinde bulunmuş olduğu halde böyle adlandırılmamış; Ceza Kanunumuzun 28 inci maddesinde yer alan (Emniyeti Umumiye İdaresinin nezareti mahsusası altında bulundurulmak) müeyyidesi de, yine bir emniyet tedbiri niteliğinde iken kanunda (Fer'i ceza) olarak kabul edilmiştir.

Kanunumuz, bu haliyle kendilerine ceza verilmekle birlikte suç işlemeğe alışan kimseler hakkında -emniyeti umumiye nezareti altında bulundurulmaktan başka - bir emniyet tedbiri alınmasına elverişli bulunmamaktadır. Halbuki, yeni ceza kanunlarında, mahkûmların yeni bir suç işlemelerini önleyici emniyet tedbirlerinin alınması için mahkemelere geniş bir takdir hakkı tanınmış; mahkemeler, böylece, kararlarında suç ile suçlunun hususî durumunu birlikte ele almak; bazı suçlulara yalnız Ceza Kanununda gösterilmiş cezayı vermek; bazılarında da buna ek olarak bir emniyet tedbiri uygulamak suretiyle toplumu, bu suçlular tarafından yeniden suç işlenmesi tehlikesinden kurtarmak yetkilerine sahip kılınmış olmaktadır.

c) Emniyet tedbirleri, bir suçun diğerlerini kovalamasını önlemek suretiyle toplumu tehlikeden korumak amacını güttüğüne göre, emniyet tedbirlerinin alınması için, evvelâ ortada bir suç ve suçlu bulunması, bunun sonucu olarak emniyet tedbirlerinde de (Kanunilik) ve (Şahsilik) prensiplerinin gözönünde tutulması gerekir. Nasıl bir fiil, ancak kanunda suç sayıldığı ve faili, belli olduğu takdirde, ceza verilebilecekse emniyet tedbirinin uygulanması da aynı şartlara bağlıdır. Böylece emniyet tedbirinin uygulanabilmesi için yine ortada kanunun suç saydığı bir fiil bulunacak; bu fiilin faili belli olacak ve bu fail ruh hastası, küçük, farik ve mümeyyiz olmayan dilsiz, uyuşturucu madde kullanmakta veya sarhoşlukta alışkanlığı olan bir kimse ise kendisine ceza verilemeyecek bu fail, yeniden suç işlemesine engel bir emniyet tedbiri olarak ıslâh evine veya hastahaneye konacaktır. Öte yandan faile ceza verilmesi halinde de bu cezanın yeni bir suç işlemesini önleyecek derecede olup olmadığı ve bu kimsenin cezasını çektikten sonra yine toplum için tehlike teşkil edip etmeyeceği mahkemece takdir olunacak, böyle bir tehlike varsa onun hakkında da cezadan başka emniyet tedbiri uygulanacaktır. O halde suçların kanuniliği ve şahsiliği prensiplerinin, ceza uygulanmasında olduğu gibi, emniyet tedbirleri alınmasında da gözönünde bulundurulması gerektiğine şüphe edilemez.

Ceza hukuku müellifleri de bu görüşü desteklemektedir.

d) Anayasa'nın 33 üncü maddesinde "Cezalar ve ceza tedbirleri ancak kanunla konulur... Ceza sorumluluğu şahsidir" denilmektedir.

Anayasa'da (Emniyet tedbirleri) yerine (Ceza tedbirleri) teriminin yanlış olarak kullanıldığı, amacın (Emniyet tedbirleri) olduğu aşıkârdır. Zira ne ceza kanunumuzda ne de ceza hukukunda (Ceza) dan ve (Emniyet tedbiri) nden başka ayrıca bir (Ceza tedbiri) müessesesine yer verilmemiştir. Ceza hukuku bilginlerinin de bu hususu benimsedikleri anlaşılmaktadır.

3236 sayılı kanunla emniyet tedbirleri konulmasında hukuk kurallarına ve dolayısıyla Anayasa'ya aykırılık yoksa da; kanunun 1 inci Ve 2 nci maddeleri, yer değiştirme tedbirinin suçlu veya ortakları hakkında değil, suçla bir ilgisi bulunmayan hısımlar hakkında uygulanmasını öngörmekle ceza sorumluluğunun şahsiliği prensibini zedelediğinden Anayasa'nın 33 üncü maddesine aykırı bulunmaktadır.

B- Anayasa'nın 18 inci maddesinin ikinci fıkrasında (Herkes, dilediği yerde yerleşme hürriyetine sahiptir. Bu hürriyet, ancak millî (güvenliği sağlama, salgın hastalıkları önleme, kamu mallarını koruma, sosyal, iktisadî ve tarımsal gelişmeyi gerçekleştirme zorunluğuyla ve kanunla sınırlanabilir) denilmektedir.

a) Kangütme sebebiyle adam öldürülmesi veya buna teşebbüs olunması halinde failin yakın hısımlarının başka yerlere naklinde, salgın hastalıkları önleme, kamu mallarını koruma, iktisadî ve tarımsal gelişmeyi gerçekleştirme maksatlarının bulunmadığı açıktır.

b) Anayasa'nın 33 üncü maddesinin ikinci görüşülmesi sırasında Temsilciler Meclisinin bir üyesi bu maddeye "kangütme sebebiyle işlenen suçlar hakkında kanunla konacak hükümler saklıdır" fıkrasının eklenmesini isteyince komسیون sözcüsü : "böyle bir hükmün Anayasa'ya konulması için bir sebep yoktur.... Eğer sosyal gelişmemiz bakımından bir zaruret halini almışsa seyahat ve yerleşme hürriyetlerini düzenliyen maddelerdeki kayıtlar gerekli hükmün konulmasını mümkün kılar" cevabını vermiştir.

Bu düşünce kangütme sebebiyle işlenen suçlar hakkında, Anayasa'nın 33 üncü maddesine bir istisna konulmasının istenmediğini göstermektedir. Kangütme sebebiyle adam öldüren veya öldürmeye teşebbüs eden veya başkasını bu cürmü işlemeğe azmettiren veya tahrik eyleyen kimsenin hısımları hakkındaki 3236 sayılı kanunun (Yeni suçlar işlenmesini önleyerek cemiyeti

Esas No.:1963/330
Karar No.:1964/15

tehlikeden koruma) amacını hedef tuttuğu gözönüne alınınca bu kanun hükümlerinin Anayasa'nın 18 inci maddesinde yer alan (Sosyal gelişmeyi gerçekleştirme) şartı ile bir ilgisi bulunmadığı ortaya çıkar. Bu sebeple, Temsilciler Meclisinde geçen bu görüşmenin 3236 sayılı kanunun, Anayasa'nın 18 inci maddesine uygunluğu hakkında bir karine olarak kabulü mümkün değildir.

c) 3236 sayılı kanunun (Millî güvenliği sağlama) amacının gerçekleşmesini sağlayacağı da düşünülemez. Çünkü, 18 inci maddenin görüşülmesi sırasında komisyon sözcüsünün belirttiği gibi bu şartın maddeye konulması bazı bölgelere girmeyi ve özellikle yerleşmeyi yasaklamaya imkân vermek içindir.

Kaldı ki, 18 inci maddede güdülen amaçlar genel niteliktedir. Bir bölgeye girmek veya yerleşmek millî güvenliği sarsıyorsa, oraya hiç kimsenin girmemesi ve yerleşmemesi, yerleşmiş olanların da oradan çıkarılması gerekir. Yoksa, yalnız kangütmeye sebebiyle adam öldüren veya buna teşebbüs eden kimselerin hısımlarına uygulanabilecek bir yasakta millî güvenliği sağlama amacının bulunduğu düşüncesi savunulamaz.

Şu halde 3236 sayılı kanunun 1 inci ve 2 nci maddeleri Anayasa'nın 18 inci maddesinin ikinci fıkrası hükmüne de aykırıdır.

4- Başkan Sünuhi Arsan ve Üyelerden Rifat Göksu, Şemsettin Akçoğlu, İhsan Keçecioglu, Hakkı Ketenoğlu, Ekrem Tüzemen 3236 sayılı kanunun 1 inci ve 2 nci maddelerinin Anayasa'nın 18/2 nci ve 33 üncü maddelerine, ismail Hakkı Ülkmen, yalnız 33 üncü maddesine, İbrahim Senil ve Şeref Hocaoglu yalnız 18/2 nci maddesine aykırı bulunduğundan iptallerine karar verilmesi gerektiği oyunda bulunmuşlardır.

Üyelerden Lûtfi Akadh, Salim Başol, Celâlettin Kuralmen, Ahmet Akar, Muhittin Gürün ve Lûtfi Ömerbaş ise 3236 sayılı kanunun 1 inci ve 2 nci maddelerinin Anayasa'ya aykırı olmadığı görüşünü savunmuşlardır.

Öte yandan sözü edilen kanunun diğer maddeleri hakkında 22/4/ 1962 günlü ve 44 sayılı kanunun 28 inci maddesinin ikinci fıkrası hükmünün uygulanmasına yer olmadığı, üyelerden Rifat Göksu, Şemsettin Akçoğlu, İhsan Keçecioglu ve Şeref Hocaoglu'mm muhalefetleriyle ve oyçokluğu ile kararlaştırılmıştır.

Sonuç :

Yukarıda yazılı sebeplerden ötürü 3236 sayılı kanunun 1 inci ve 2 nci maddelerinin iptaline ve olayda 22/4/1962 günlü ve 44 sayılı kanunun 28 inci maddesinin ikinci fıkrası hükmünün uygulanmasına yer olmadığına 11/2/1964 gününde oyçokluğu ile karar verildi.

Başkan
Sünuhi Arsan

Başkanvekili
Lûtfi Akadh

Üye
Rifat Göksu

Üye

Üye

Üye

İ. Hakkı Ülkmen

Şemsettin Akçoğlu

İbrahim Senil

Üye

İhsan Keçeciođlu

Üye

A. Şeref Hoccođlu

Üye

Salim Başol

Üye

Celâlettin Kuralmen

Üye

Hakkı Ketenoođlu

Üye

Ahmet Akar

Üye

Muhittin Gürün

Üye

Lûtfi Ömerbaş

Üye

Ekrem Tüzemen

MUHALEFET ŞERHİ

"Kan gütme sebebiyle işlenen adam öldürme ve buna teşebbüs cürümleri failleri hısımları hakkında tatbik olunacak muameleye dair" olan 11/6/1937 günlü 3236 sayılı kanunun inceleme konusu yapılan ve metinleri yukarıdaki karar içinde aynen yazılmış bulunan 1 ve 2 nci maddeleri, kan gütme sebebiyle adam öldüren veya öldürmeye teşebbüs eden veya başkasını bu cürmü işlemeğe azmettiren veya tahrik eyleyen kimselerin;

a - 1 inci maddede yazılı hısımlarının mecburi olarak,

b - 2 nci maddede yazılı hısımlarının da, hâkimin lüzum görmesi halinde,

Buldukları yerden başka yerlere nakledilecekleri hükmünü taşımaktadır.

Görüldüđu gibi bu hükümleri, itirazda bulunan mahkeme tarafından ileri sürüldüğu şekilde birer ceza olarak düşünmek caiz değildir. Zira kan gütme sebebiyle adam öldüren veya öldürten kimselerin bu maddelerde yazılı bulunan hısımları, kangütme geleneğine göre öldürölme sırası kendilerine geldiği için korunmaları maksadiyle başka tarafa nakledilmektedirler. Bunun bir ceza veya suçlular hakkında alınan bir emniyet tedbiri olmayıp ölüm tehlikesi ile karşı karşıya bulunan insanları, bu akibetten korumak; maksadiyle baş vurulan bir muamele olduğu meydandadır.

Bu nakil işleminde, yukarıdaki esas maksada ilâveten, kan gütme sebebiyle adam öldürme niyetinde olanları, bu cürmü işledikleri takdirde, kendilerinin çarptırılacakları cezadan ayrı olarak, ailesinin bir çok fertlerinin de, velev canlarının korunması için de olsa, başka tarafa göç ettirilmeleri suretiyle tedirgin olacaklarını düşünmeğe sevk ederek böyle bir cinayete teşebbüs etmekten önlemek maksadının bulunduğu da düşünülebilir. Zira bir kısım insanların ruh hallerinde, kendilerinin çarptırılacakları cezadan daha ziyade, ailelerinin mâruz kalacakları muamelenin önem kazandığının ve hareketlerine etkili olduğunun unutulmaması lâzımgelir.

Esas No.:1963/330
Karar No.:1964/15

Her ne kadar bu kanundaki bütün tedbirlere ve başka taraflara yapılan nakillere rağmen zaman, zaman, şurada burada, hatta büyük şehirlerin ortalarında ve en işlek yerlerinde kan gütme sebebiyle adam öldürme olaylarının meydana gelmekte olması, kanun koyucunun her iki maksadında da tam bir başarıya ulaştığını iddia etmeğe imkân vermemektedir. Ancak bu konuda gerekli istatistik bilgileri ve yapılmış etraflı incelemeleri gösterir yayınlar bulunmadığı cihetle alınan bu tedbirlerin başarı nispetleri hakkında kesin bir fikir söylemek veya bunların tamamen faydasız olduklarını ileri sürmek de mümkün değildir. Esasen incelememizin konusu da sözü geçen kanun hükümlerinin etkili veya etkisiz olduğunu araştırma olmayıp Anayasa'ya uygunluk veya aykırılık durumlarını tesbit etmekten ibaret bulunduğu cihetle bu nokta üzerinde daha fazla durulmasına mahal görülmemektedir. Nitekim aşağıdaki açıklamalardan da anlaşılacağı üzere, Anayasa'nın 33 üncü maddesinin Temsilciler Meclisinde görüşülmesi sırasında söz konusu kanun hükümlerinin bu madde ile ilgili sanılarak bazı öneriler verilmesi üzerine, Anayasa Komisyonu sözcüsü, bahse konu hükümlerin bu madde ile bir ilgisi bulunmayıp "Seyahat ve dilediği yerde oturma" hürriyetlerini düzenleyen Anayasa hükümlerine ilişkin bulunduğunu açıklamak suretiyle 3236 sayılı kanunun, suçlulara değil de onların hısımlarına uygulanması gereken hükümleri taşıyan 1 inci ve 2 nci maddelerinin Anayasa'nın) 33 üncü maddesindeki "Ceza sorumluluğunun şahsiliği" prensibiyle herhangi bir ilgisi olmadığını belirtmiş bulunmaktadır.

Bu durum karşısında 3236 sayılı kanunun 1 inci ve 2 nci maddeleri hükümlerinin Anayasa'nın 33 üncü maddesine aykırı bulunduğu iddiasını haklı görmeğe imkân yoktur.

Diğer taraftan "kan gütme" diye adlandırılan ve yurdumuzun bazı bölgelerinde içtimai bir afet halinde nesilden nesile devam edegelen sakîm geleneğin aile ocaklarını harap ve çalışan kolları helak etmek suretiyle o bölgelerin içtimai ve iktisadî kalkınmasına ve huzuruna ciddi bir engel teşkil ettiği ve yaygın olduğu bölgeleri, yaşadığımız yüzyılın medenî karakterinden çok gerilere, ortaçağ şartlarına iten onulmaz bir yara halinde işlediği herkesin bildiği yurt gerçeklerinden birisidir ve bu bölgelerin sosyal ve iktisadi gelişmesini sağlayacak çeşitli tedbirler arasında bu dertten de kurtarılmaları lâzım geldiğinde kimsenin şüphesi yoktur.

Her ne kadar Anayasa'nın 18 inci maddesinde, (Herkes dilediği yerde yerleşme hürriyetine sahiptir.) denmekte ise de aynı maddede, hemen bu hükmün arkasından; bu hürriyetin, millî güvenliği sağlama, salgın hastalıkları önleme, kamu mallarını koruma, sosyal, iktisadi ve tarımsal gelişmeyi gerçekleştirme zorunluğu ile ve kanunla sınırlanabileceği de kabul edilmiş bulunmaktadır.

"Kan gütme" gibi ilkel toplumlara yakışır bir geleneğin etkisinden kendisini kurtaramamış olan bir kısım halkımızın uygar toplumlara yaraşır bir davranışa ulaşmasını sağlayacak tedbirlerinin alınmasında o bölgelerdeki sosyal gelişmenin gerçekleştirilmesi için zorunluluk bulunduğu da bir gerçektir.

Bu durum karşısında "kan gütme" geleneğinin yavaş yavaş silinmesi ve tahripkâr tesirlerinden de halkın korunması için alınması gerekli çeşitli tedbirler arasında 3236 sayılı kanunla alınmış bulunan tedbirlerin de Anayasa'nın 18 inci maddesiyle "dilediği yerde yerleşme hürriyetine" yapılması kabul edilmiş bulunan sınırlama niteliğinde olduğu meydandadır.

Esasen bu cihet Anayasa tasarısının Temsilciler Meclisinde müzakeresi sırasında söz konusu edilerek aynı sonuca varılmıştır.

Nitekim, Anayasa tasarısının 33 üncü maddesinin Temsilciler Meclisindeki ikinci müzakeresi sırasında 33 üncü maddeye bazı hükümlerin eklenmesi hakkında iki teklif yapılmıştır.

Bu tekliflerden birisi;

Esas No.:1963/330
Karar No.:1964/15

"Kan gütme sebebiyle işlenen suçlar hakkında kanunla konacak hükümler saklıdır."

Diğeri de;

"Kan gütme geleneği köklü ve yaygın olan yerlerde, tehlike yaratan ve tehlikeye mâruz bulunan kişiler başka bölgelere göçtürülebilirler.

Göçtürüleceklerin hısımlık dereceleri, malların tasfiyesi, göç ve yerleştirmede yapılacak Devlet yardımı, kamu güvenliği ve Adalet ilkelerinin gerektirdiği ölçüler içinde kanunla tesbit edilir."

Hükümlerinin 33 üncü maddeye eklenmesini istemiştir.

Böyle bir hükmün Anayasa'da yer almasını gerektiren sebepleri açıklayan önerge sahibinden sonra söz alan Anayasa Komisyonu Sözcüsü aynen :

"Efendim, böyle bir hükmün Anayasa'ya konması için bir sebep yoktur. İhtiyaç var mı, yok mu' Biz bir kanun yapmıyoruz ki. Bir an için, hakikaten ihtiyacın var olduğunu kabul edelim. O zaman, diğer hükümler bunu mümkün kılar. Eğer varsa yani sosyal gelişmemiz bakımından bir zaruret halini almış ise, yerleşme ve seyahat hürriyetlerini düzenleyen maddelerdeki kayıtlar, gerekli hükmün konulmasını mümkün kılacaktır. Binaenaleyh ayrıca böyle bir hükmü belirtmek, modern Anayasalarda kabul edilemez. Zaruret kendisini gösterdiği zaman, Anayasa'nın mevcut hükümleri bunu mümkün kılabilir.

Meselenin muhteva bakımından münakaşasına geçmek istemiyorum. Ancak şu kadarına dokunmak isterim ki, bu yoldaki kanunî kayıtların pek de pratik bir sonuç sağlamadığı, vurmayı kafasına koyan adamın gelip İstanbul'da köprü'nün üstünde bile vurabilmesiyle sabittir. Mamafih bu meselenin münakaşa edilmesinin yeri Anayasa olmadığı için ileriye bırakıyoruz."

Demek suretiyle memleketin sosyal gelişmesini gerçekleştirmek için kan gütme olaylarına karşı teklif edildiği şekilde tedbirler alınmasına zaruret bulunduğu takdirde Anayasa'nın dilediği yerde yerleşme hürriyetine dair olan hükümlerinin verdiği imkânlar içerisinde bu hakta sınırlamalar yapılabileceğini Temsilciler Meclisi huzurunda ifade etmiş ve bu suretle önerge sahipleri de, önergeleriyle sağlamak istedikleri maksatlarının esasen Anayasa'da mevcut hükümlerle karşılanmakta olduğu cevabını almaları üzerine tekliflerini geri almışlar ve mesele kapanmıştır. (Temsilciler Meclisi Tutanak Dergisi Cilt : 4 Sahife : 487-489)

Her ne kadar Komisyon Sözcüsü, beyanlarının sonunda bu yoldaki kanunî kayıtlardan pratik bir sonuç sağlanamadığı, alınan tedbirlerin etkili olmadığı hususlarına değinmiş bulunmakta ise de konumuz alınan tedbirlerin kifayetli ve etkili olup olmadığını tesbit olmayıp bu tedbirlerin Anayasa'ya uygun bulunup bulunmadıklarının tâvini olduğu ve Komisyon Sözcüsünün kendisi dahi, meselenin, tedbirlerin etkisi açısından incelenmesinin yerinin Anayasa olmadığını açıklamış bulunduğu cihetle 3236 sayılı kanun hükümlerinin tatbikatta olumlu neticeler verip vermediğinin tartışılmasının konu ile ilgisi bulunmamaktadır.

Buraya kadar yapılan açıklamalardan çıkan netice şudur :

Anayasa'nın 18 inci maddesi, sosyal gelişmemizin gerçekleştirilmesinin zorunlu kılacağı hallerde kanunlarla "dilediği yerde yerleşme hürriyetinde" sınırlama yapılabileceğini kabul etmiştir, "kan gütme" geleneğinin etkisi altında bulunan bir kısım halkımızı bu dertten kurtarmak ve tahribatından korumak suretiyle sosyal gelişmelerinin gerçekleştirilmesi için bazı tedbirler alınmasında zorunluk bulunduğu şüphesizdir. Bunun bir sonucu olmak üzere de, 3236 sayılı

Esas No.:1963/330
Karar No.:1964/15

kanunun 1 ve 2 nci maddeleriyle alınmış olan tedbirlerin, "dilediği yerde yerleşme hürriyetinde" Anayasa'nın caiz gördüğü nitelikte yapılmış bir sınırlama olarak kabul edilmesi gerekmektedir.

Alınan bu tedbirlerin, sosyal bünyede arzu edilen gelişmeyi sağlayarak nitelikte olup olmadığı hususu ise, Anayasa'ya uygunluk konusu ile ilgili bulunmayan ayrı mesele olduğundan incelememizin dışında bulunmaktadır.

Bu durum karşısında sözü geçen kanunun 1 inci ve 2 nci maddeleri hükümlerinin Anayasa'nın 18 inci maddesine aykırılığı da bahis konusu değildir.

Bu sebeplerle karara muhalifiz.

Başkan Vekili
Lütfi Akadlı

Üye
Salim Başol

Üye
Celâlettin Kuralmen

Üye
Ahmet Akar

Üye
Muhittin Gürün

Üye
Lütfi Ömerbaş

MUHALEFET ŞERHİ

Anayasa'nın 18 inci maddesinin ikinci fıkrası ile seyahat ve yerleşme hürriyetinin (Sosyal gelişmeyi) gerçekleştirme zorunluğu ile ve kanunla sınırlanabileceğinin kabul edilmiş olmasına ve bu maddenin görüşülmesi sırasında Temsilciler Meclisinde cereyan eden müzakerelere ve komisyon sözcüsünün açıklamalarına göre 3236 sayılı kanunun 1 inci ve 2 nci maddelerinin bu hükme aykırı olmadığı ve bu itibarla sadece Anayasa'nın 33 üncü maddesine dayanılarak iptali gerektiği reyindeyim.

Üye
İsmail Hakkı
Ülkmen

MUHALEFET ŞERHİ

3236 sayılı kanunun 1 ve 2 nci maddelerinin cezaların kanunî ve şahsi olması prensibini koyan Anayasa'nın 33 ve seyahat ve yerleşme hürriyetini tanıyan 18/2 nci maddelerine aykırı olduğundan bahisle iptaline karar verilmiş olduğuna göre; bu iptal sebepleri karşısında aynı

Esas No.:1963/330
Karar No.:1964/15

prensipleri ihlâl eden kanunun diğerk hükümleri hakkında da 22/4/1962 günlü ve 44 sayılı kanunun 28 inci maddesinin uygulanması gerektiğı düşüncesindeyiz.

Üye
Rifat Göksu

Üye
Şemsettin Akçoğlu

Üye
İhsan Keçecioglu

Üye
A. Şeref Hocaoglu